

ARTILJERIJSKA VATRA U NAPADU

Osnovni elementi napadne operacije i boja su vatra (svih vidova i rodova), udar — kao rezultat vatre i pokreta i manevar — usmeren na zauzimanje najpovoljnijeg položaja u odnosu na neprijatelja. Kao novi elemenat savremenog boja pojavljuje se nuklearni udar.

Uslovi za uspešno izvođenje napadne operacije i boja leže u skladnoj primeni svih ovih elemenata. U ostvarenju ovoga posebno je pitanje kako upotrebiti sopstvena vatrena sredstva i uskladiti vatru artiljerije s nuklearnim udarima radi maksimalnog korišćenja njihovih mogućnosti.

VATRA KAO ELEMENAT NAPADNE OPERACIJE

U teorijskim razmatranjima (pa i nekim pravilskim postavkama) vatrena priprema se često ocenjuje kao postupak koji demaskira pripreme i isključuje momenat iznenađenja, pa se njena primena u određenim uslovima (noć, povoljni atmosferski uslovi, odbrana organizovana na brzu ruku i sl.) dovodi u pitanje. Ovo se dovodi u vezu i sa našim iskustvima iz NOR-a u kojima ima veoma mnogo primera uspešno izvedenih napada bez prethodne vatrene pripreme.

Međutim, ovakvo razmatranje iskustva iz NOR-a, u kojem ne bi našla mesto nova materijalno-tehnička baza savremenih armija, bilo bi nerealno, a postavka da vatrena priprema znači demaskiranje priprema za napad, značilo bi zanemariti veći broj okolnosti koje za ishod napada imaju odlučujući značaj. Jer, neotkriveni upad u prednji kraj ne može se uvek poistovetiti sa iznenađenjem.

Nesumnjivo, ne bi bilo opravdano ni kategoričko odbacivanje mogućnosti da se napad izvede bez vatrene pripreme u određenim, povoljnim uslovima. Napadi lako pokretnih partizanskih jedinica, koje nisu u neposrednom dodiru s neprijateljem, po ispresecanom, pokrivenom zemljištu, pod zaštitom noći i na objekte koji ne raspolažu odgovarajućim izviđačkim sredstvima, sigurno će naći svoje mesto u eventualnom ratu. Jer će ovi objekti skoro uvek imati relativno malu dubinu, pa rezultati iznenadnog i uspešnog upada u prednji kraj mogu presudno uticati na čitav tok napada. Ukoliko ti objekti budu dublji, položaji i odbrana jače organizovani a brane ih snage s razvijenim sistemom i sredstvima izviđanja, verovatno bi i napad trebalo organizovati sa svim elementima karakterističnim za napad jedinica operativne vojske.

Jedinice operativne vojske u izuzetnim slučajevima mogu računati na ovakvu vrstu iznenađenja. Razvoj izviđačke tehnike, njeno neprekidno usavršavanje i zasićenost jedinica ovim sredstvima, skoro da isključuju ovakve mogućnosti, bez obzira na zemljište, doba dana i atmosferske uslove. Iznenaadni upad u braniočev prednji kraj teško da bi se

osetnije odrazio na tok napada zbog dubine odbrambene zone. S druge strane, zaustavljanje napada neposredno pred braniočevim prednjim krajem moglo bi da omete izvršenje pripremljenih vatari, čime bi napad u celini bio osuđen na neuspeh.

Iznenadjenje, kao aktivni činilac operacije i boja, može se ostvariti samo neophodnim aktivnim dejstvima odgovarajućih razmera. Ono uključuje i snažne vatrene udare koji prethode napadu, povećavaju tempo njegovog izvođenja i sprečavaju braniocu da manevrom i pokretom, tj. pregrupisavanjem snaga, pravovremeno reaguje na postupke napadača, upravo isključuju njegove objektivne mogućnosti da planski angažuje i iskoristi sopstvene snage. Vatra u pripremi napada, ukoliko svojim trajanjem nije u suprotnosti sa intencijama napadača, pojavljuje se kao jedan od preduslova za ostvarenje iznenadjenja. Bez vatre, zamišljena organizacija napada i njegov tempo ne bi mogli biti ostvareni, pošto bi naišli na organizovani i neporemećeni odbrambeni sistem.

Nuklearni udari su novi elementi napadne operacije i boja. Njihova primena je uslovljena doktrinarnim stavovima u vođenju rata u celini i usko povezana sa opštom primenom nuklearnog oružja, naročito u početnom periodu rata. Bez obzira što nema iskustava o primeni nuklearnih udara u operaciji i boju, predviđanja ih definitivno uključuju u njihov tok. Vojna misao se naširoko bavi dejstvima uz upotrebu nuklearnog oružja, a pretpostavke o operaciji i boju bez upotrebe nuklearnog oružja ili samo pod pretnjom njegove upotrebe, potisnute su u drugi plan. Sa dovoljno preciznim podacima o veličini efekata koje nuklearni udari mogu ispoljiti na živu silu i vatrena sredstva, pa prema tome i na tok operacije i boja, razmatranja se kreću, u osnovnom, u dva pravca: kako neprijatelju sprečiti upotrebu nuklearnog oružja i kako što efikasnije upotrebiti sopstvena nuklearna borbena sredstva. Kad se govori o upotrebi vlastitih nuklearnih sredstava u napadnoj operaciji, ima se u vidu da će za povećanje tempa napada i izvršenje zadatka za što kraće vreme, uz manje sopstvenih gubitaka, jedan od presudnih činilaca biti količina i snaga nuklearnih udara, vreme njihovog izvršenja i izbor ciljeva. Razumljivo, cilj operacije ne može se postići samo nuklearnim udarima. Za iskorišćavanje efekata vatrene dejstva, a posebno nuklearnih udara, nužno je angažovati sve vidove i rodove. Međutim, da bi se celokupne vatrene mogućnosti jedinice planski upotrebile, nuklearni udari se uklapaju u njen vatrene sistem, u kojem mogu da predstavljaju najvažniji deo. S te strane oni su deo vatrene sistema ili vatre, tj. deo jednog od elemenata, a ne poseban element napadne operacije. Međutim, bez obzira da li se u operaciji upotrebljava nuklearno oružje ili ne, vid borbenih dejstava se ne menja i ciljevi operacije ostaju isti. S druge strane, oblici dejstva svih jedinica i svih elemenata operativnog poretka u jednom slučaju su potpuno različiti od oblika dejstva u drugom slučaju — pri upotrebi nuklearnih udara čitav proces pripreme i tok napadne operacije nose pečat snažne vatrene snage i povećanih mogućnosti u celini. Zadatak od pretpostavljene komande, procena situacije i komandantova zamisao za njegovo izvršenje, rad svih organa štaba i odluka odvijaju se u kvalitetno novim uslovima. Nuklearni udari čine težište oko koga se orijentišu dejstva ostalih snaga i sredstava. Sve ove okolnosti nameću posebna razmatranja o upotrebi nuklearnih udara,

snage nego što su prikazane na shemi 1. Taktičke grupe ili mehanizovane brigade divizije u ovoj odbrani mogu posesti po tri linije bataljonskih odbrambenih rejonova, tako da u prvoj liniji, tj. na prednjem kraju, budu samo dva bataljona iz divizijskog sastava, čime se još izrazitiije njeno težište povlači unazad, a odsudna dejstva i rešenje traže u dubini divizijske odbrambene zone. Oklopna taktička grupa ili oklopna brigada i u ovoj situaciji ostaje u II ešelonu ili rezervi radi izvođenja aktivnih dejstava nakon nuklearnog udara. Čitav odbrambeni sistem ne mora da počiva na bataljonskim odbrambenim rejonima. Položaji bliže prednjem kraju mogu biti obrazovani i od četnih odbrambenih rejonova, međusobno povezani preprekama, vatrom i zadacima usmerenim na kanalanjanje i sabijanje napadačevih snaga ka vatreim prostorijama.

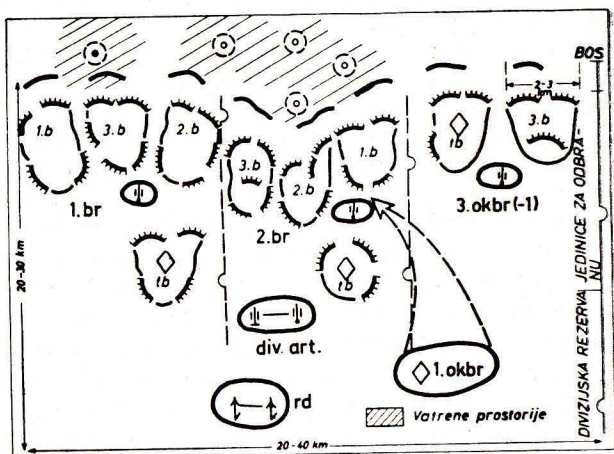
Poziciona odbrana, kao drugi oblik odsudne odbrane, zadržala je, u izvesnoj meri, karakteristike odbrane II svetskog rata, mada su i u njoj nastale velike promene u postrojanju borbenog poretka zbog opasnosti od nuklearnog oružja. Ovoj odbrani pristupa se u situacijama koje ne dozvoljavaju primenu pokretljive odbrane, a uslovljavaju je: podesno zemljište za organizaciju, ograničena pokretljivost na njemu ili otežana pokretljivost zbog vazdušne situacije, nedostatak oklopnih jedinica ili plitka odbrambena zona.

Glavne snage se raspoređuju u prednjem delu odbrambene zone, najpotpunije se koristi fortifikacija a vatrene prostorije se planiraju ispred prednjeg kraja, gde se traži rešenje u odbrani.

Protivnapadi u pozicionoj odbrani se izuzetno vrše i to kada napadač ne može biti zadržan vatrom celokupnog naoružanja niti drugim odbrambenim merama. Posebna pažnja poklanja se organizaciji protivtenkovske odbrane i blagovremenom fortifikacijskom uređenju odbrambene zone po dubini.

Oblici organizacije odsudne odbrane nisu iscrpeni navedenim primerima. Može se očekivati mnogo, više ili manje sličnih varijanti, prilagođenih konkretnim situacijama. Raznovrsnost tih oblika, međutim, ukazuje na teškoće na koje će naići napadač u periodu priprema i izvođenja napada, koje se mogu savladati jedino detaljnim poznavanjem odbrambene taktike protivničkih armija i tačnim podacima o namerama i rasporedu branioca neposredno pre izvršenja zadatka.

Nepoznavanje taktike branioca nosi u sebi klicu neuspeha još pre početka napada i može prouzrokovati teške sopstvene gubitke. Evo nekih

Shema 2. — Borbeni poredak divizije u pozicionoj odbrani

podataka o borbenim mogućnostima divizije iz II svetskog rata i savremene divizije.

Krajem II svetskog rata divizija je mogla u minuti da izbaciti 370.000 pušanih i mitraljeskih zrna, a prosečna savremena divizija 1,090.000, što na 1 metar fronta (širina 10 km, sa 2/3 snaga u prvoj liniji) iznosi 24 zrna (II svetski rat), odnosno 72 zrna (danas). Za odsek fronta širine 20 km to je još uvek 36 zrna, a tek bi se na odseku širine 30 km ta gustina svela na gustinu iz II svetskog rata. Znači, da su vatrene mogućnosti savremene divizije u odnosu na II svetski rat narasle za oko 3 puta.

Broj artiljerijskih oruđa (70—80) i minobacača (80—130) u divizijama nije se osetno izmenio u odnosu na II svetski rat. Broj bestrzajnih oruđa, međutim (ne uzimajući u obzir veliki broj ručnih bacača), dostigao je cifru od 100 do 200. Iako su namenjena prvenstveno borbi s tenkovima, ona mogu uspešno da dejstvuju i protiv pešadije, pa se moć njihove vatre mora uključiti u opšte vatrene mogućnosti divizije.

Broj tenkova u savremenim divizijama daleko je veći od onog u II svetskom ratu, a kreće se od 110 do 140 u pešadijskim, od 200 do 250 u mehanizovanim i 200—370 srednjih i lakih tenkova u oklopnim divizijama; odnos srednjih prema lakim tenkovima je uvek u korist srednjih (u pešadijskim divizijama od 1 : 1 do 1 : 4, u mehanizovanim od 1 : 4 do 1 : 8, a u oklopnim od 1 : 3 do 1 : 10).

Svojim celokupnim naoružanjem, savremena pešadijska divizija može da izbaciti prosečno oko 50, a mehanizovana i oklopna oko 69 tona čelika u minuti.

Divizije imaju danas u svom formacijskom sastavu obično jedan raketni divizion taktičke namene, sa 3—4 nuklearna projektila, jačine 0,5—50 KT, namenjenih za podršku odbrambenih dejstava. Ukoliko neke divizije nemaju ova sredstva u formaciji, neophodno ih viša komanda njima ojačava. Unošenje ovog oružja u sastav jedinica još je više otežalo iznalaženje vatrenih mogućnosti divizije, jer je nemoguće analogno meriti efekte koji se postižu artiljerijskom vatom i one koji se dobijaju nuklearnim udarom. Tako se pod neutralisanjem artiljerijskom vatom podrazumeva onemogućavanje vatrene dejstva cilja za određeno vreme, uz nanošenje većih ili manjih gubitaka živoj sili (0—50%) i vatrenim sredstvima; neutralisanje nuklearnim udarima, međutim, podrazumeva nanošenje 85% gubitaka na oko 1/3 površine zahvaćenog cilja, itd. S druge strane, pokušaji da se traže odnosi u snazi artiljerijske vatre i nuklearnih udara mogu dovesti do apstraktnih računanja. Planiranju vatrene dejstva, na primer, ne bi koristili podaci da 9.300 granata, kalibra 105 mm, mogu biti zamenjene nuklearnim udarom od 20 KT ili da jedan projektil od 5 KT može neutralisati istu površinu kao 30 artiljerijskih divizona. Ovim podacima može jedino da se prikaže snaga nuklearnog oružja. Izgleda da bi najrealnije bilo snagu nuklearnih udara vezivati za ciljeve određenih veličina i utvrditi da divizija (proizvoljan primer) jednim nuklearnim projektilom od 20 KT, jednim od 10 KT i dva od 5 KT može izbaciti iz borbe (naneti 85% gubitaka na 50% površine cilja) dva pešadijska bataljona spremna za

napad i jedan artiljerijski divizion od tri baterije, te uništiti jedan tenkovski bataljon (naneti 85% gubitaka ljudstvu u tenkovima). Ukoliko bi ove jedinice bile izvan rovova, efekat bi bio znatno veći.

Ovako snažne vatrene mogućnosti savremenih divizija, uklopljene u jedinstveni vatreni sistem, uz široku primenu fortifikacije, stavljaju napadača pred ozbiljan zadatak koji se može izvršiti jedino potpunim i smišljenim iskorišćavanjem mogućnosti svih vidova i rodova uz njihovo najuže sadejstvo za čitavo vreme napada.

ARTILJERIJSKI CILJEVI I POTREBAN BROJ ARTILJERIJSKIH JEDINICA

Da bi se procenio broj artiljerijskih ciljeva, neophodno je dobro poznavati formaciju protivnikove divizije. U proseku, mehanizovane ili pešadijske divizije imaju oko 6 neposredno potčinjenih borbenih jedinica, i to: dve mehanizovane brigade ili 2 pešadijska puka (grupe u borbenoj organizaciji); 1 oklopni puk ili brigada; 1 artiljerijski puk; 1 divizion lake pav-artiljerije i 1 izviđački bataljon.

Mehanizovane brigade obično imaju 3 mehanizovana i 1 oklopni bataljon, zatim mešoviti artiljerijski divizion (2 baterije haubica 105 mm ili 155 mm i 1 bateriju minobacača 160 mm), oklopno-izviđačku četvu, pt-bateriju (kombinovanu od pt-samohodnih i raketnih oruđa) i PA bateriju. Pešadijski pukovi, pored 3 pešadijska bataljona, imaju minobacačku četvu 107 mm, dok su ostale jedinice (PT, PA, izviđačka) pod komandom divizije ili u sastavu divizijskog artiljerijskog puka. Oklopne brigade su obično trojnog sastava (2 oklopna i 1 mehanizovani bataljon). Divizijski artiljerijski pukovi mogu imati u svom sastavu 3—5 divizionna. Jedan od ovih je obično raketni divizion taktičke namene. Ostali imaju u naoružanju topove i haubice od 105 do 155 mm. Osnovna je tendencija da se oruđa 105 mm zamene samohodnim oruđima kalibra preko 150 mm.

Sve pomenute jedinice, raščlanjene prema taktičkoj nameni po odbrambenim rejonima i čvorovima, predstavljaju ciljeve za artiljeriju. Ako se uzme da jedan artiljerijski divizion može da neutrališe jedan pešadijski vod, odnosno bateriju u odbrani, dobija se 123—148 divizionskih ciljeva (u proseku 135) koji se mogu pojaviti pri napadu na mehanizovanu ili pešadijsku diviziju (tu, iz razumljivih razloga, nisu uračunati delovi PA divizionna i izviđačkog bataljona). U nekim situacijama, branilac može gušće da posedne odbrambene čvorove, pa se za divizionski cilj može uzeti pešadijska četa. Onda bi i broj ciljeva bio manji.

Količina artiljerije za neutralisanje odbrane zavisiće prvenstveno od napadačevih materijalnih mogućnosti. Međutim, u različitim okolnostima one mogu da variraju. Na primer, za pravac glavnog udara mogu se angažovati sredstva susednih jedinica, a ojačanja od pretpostavljene komande mogu biti veća ili manja, itd. Znači, potrebe u artiljeriji mogu izazvati i veća naprezanja da bi se ostvarila potrebna koncentracija artiljerijskih sredstava. Zato je neophodno za svaku napadnu operaciju utvrditi kakve su potrebe u artiljeriji da bi se uspešno neutralisao branilac; na osnovu tih potreba postavljaju se i odgovarajući zahtevi.

Potrebe se najrealnije mogu utvrditi razmatranjem svake konkretne situacije, ograničavajući ih na širinu pravca glavnog udara i mogućnost jednovremenog neutralisanja onih ciljeva koji mogu djelovati protiv pešadije i tenkova u odlučujućim momentima napada (treba odbaciti mogućnost jednovremenog neutralisanja svih ciljeva koje pruža divizija u odbrani). Ti su momenti: prelaz u napad do izbijanja na braničev prednji kraj, uvođenje u napad II ešelona, odbijanje protivnapada ili neka druga situacija u kojoj se branilac maksimalno angažuje. Momenat maksimalnog angažovanja branioca zavisi od vrste odbrane: kod pokretljive on nastaje u dubini odbrane, a kod pozicione na njenom prednjem kraju — upravo tamo gde je njihovo težište, gde su grupisane glavne snage i gde branilac angažuje svoja osnovna vatrena sredstva.

Da razmotrimo prvo pokretljivu odbranu i potrebe u artiljeriji. Uzećemo da se glavni udar nanosi na odseku širine 10 km i da je usmeren na težište odbrane divizije.

Maksimalne snage branioca, koje bi vatrom odbijale napad u njegovom početku, mogle bi po jednoj varijanti iznositi (podaci po shemi 1): 5—6 pešadijskih ili mehanizovanih četa (iz sastava bataljona I linije); artiljerija brigade na pravcu glavnog udara; divizijski artiljerijski puk; raketni divizion taktičke namene.

Ovo je ukupno, bez raketnog divizona, oko 36 prosečnih divizionskih ciljeva, a taj bi se broj smanjio kad bi 3 nuklearna udara, od ukupnog broja predviđenog za vatrenu pripremu, bila planirana po jednom pešadijskom bataljonu na prvom položaju, jednom artiljerijskom i jednom raketnom divizionu¹.

U ovoj vrsti odbrane potrebe znatno narastaju po probodu prvog položaja i borbi po dubini, kada se može računati sa 58 prosečnih divizionskih ciljeva (jednovremeno po napadačevim snagama mogu djelovati: 1 pešadijski ili mehanizovani bataljon, 2 čete povučene sa prvog položaja, 1 oklopni bataljon brigade u I ešelonu, 2 bataljona oklopne brigade iz II ešelona divizije, artiljerija brigade na pravcu glavnog udara, divizijski artiljerijski puk i raketni divizion taktičke namene). I ovde bi se smanjio broj ciljeva ako bi se upotrebila i 3 nuklearna udara.

U pozicionoj odbrani (shema 2) težište je na prvom položaju. Na odseku proboda širine 10 km napadač može na početku napada očekivati istovremeno dejstvo: 9—10 pešadijskih, mehanizovanih, a delom i oklopnih četa; artiljerije dveju brigada; divizijskog artiljerijskog puka i raketnog divizona taktičke namene. Ovo su oko 54 prosečna divizionska cilja (bez raketnog divizona). Tri nuklearna udara po bataljonima prve linije i raketnom divizionu takođe bi smanjila potrebu za artiljerijom.

U dubini odbrane pojavljuje se potreba za istovremenim neutralisanjem 35 prosečnih divizionskih ciljeva (bez raketnog divizona). Ciljevi su sledeći: oko 5 četa, prvenstveno oklopnih, u odbrani ili protivnapadu; artiljerija jedne brigade; divizijski artiljerijski puk; raketni

¹ Nuklearni udar po raketnom divizionu uzet je uslovno. Ako se planira, izvodi ga prvenstveno avijacija. Smatra se da borbu sa raketnim jedinicama ona može uspešno da vodi i svojim klasičnim naoružanjem.

divizion taktičke namene. Tri nuklearna udara izbacila bi iz borbe oko 4 čete (koje mogu istovremeno da dejstvuju po snagama u probouju) i raketni divizion.

Koliko je za izvršenje ovih zadataka neutralisanja potrebno artiljerije i kakva bi bila njena gustina pokazano je u donjem uporednom pregledu.

Širina odseka probouja	Vrsta odbrane	Faza napada	% od ukupnog broja ciljeva	Bez upotrebe nuklearnih projektila			Sa 3 nuklearna udara		
				divizion	oruđa	oruđa na 1 km odseka probouja	divizion	oruđa	oruđa na 1 km odseka probouja
10 km	pokretljiva	priprema napada	26,4	36	648	65	24	432	43
		borba po dubini	45	58	1044	104	46	828	83
	poziciona	priprema napada	40	54	972	97	39	702	70
		borba po dubini	25,9	35	630	63	19	342	34

Pregledom su obuhvaćene samo potrebe za neutralisanjem žive sile i vatrenih sredstava. Ostali zadaci artiljerije: uništavanje vatrenih tačaka i rušenje objekata stalne fortifikacije, na primer, iziskivalo bi po 1 do 2 oruđa lake i srednje artiljerije za svaki objekat; pravljenje prolaza u žičanim preprekama, zavisno od njihovog broja — do 18 oruđa na kilometar odseka probouja, itd.

S početkom borbe po dubini odbrane umanjuju se, zbog premeštanja, vatrene mogućnosti artiljerije. Ako u toj fazi napada bude u pokretu do 1/3 artiljerijskih jedinica, onda se i njihove jednovremene mogućnosti smanjuju u određenoj razmeri. Ne uzimajući u obzir gubitke (kojih će biti na obe strane), potrebe za neutralisanjem, zbog premeštanja, postepeno narastaju (u uslovima koje smo razmatrali) u pokretljivoj odbrani od 104 na 139, a u pozicionoj od 63 na 84 oruđa na 1 km odseka probouja.

Očigledno, u pokretljivoj odbrani neutralisanje branioca iziskuje veća naprezanja vatrenih sredstava, jer artiljerija u borbi po dubini dobija veći broj ciljeva u situaciji kada se zbog premeštanja smanjuju njene mogućnosti. Prednosti pokretljive odbrane, pored otežanog otkrivanja ciljeva po dubini, pokazuju se i u tome što su potrebe za podršku napada na takvu odbranu veće za 1,4 puta (139 oruđa na 1 km za dubinu pokretljive, prema 97 oruđa za prednji kraj pozicione odbrane, tj. kod maksimalnih potreba).

Upotreba nuklearnih projektila smanjuje potrebe u artiljeriji. Za iznetu varijantu (3 nuklearna udara, od kojih jedan za dejstvo po raketnom divizionu) ove potrebe se u proseku smanjuju za 1/3.

Svakako da će se nuklearnim udarima podvrći prvenstveno oni ciljevi u odbrani koji mogu najjače uticati na tok napada. Kako se iz pregleda vidi, oni se u pozicionoj odbrani divizije pojavljuju na njenom prednjem kraju, iako se potrebe za dejstvom po dubini odbrane ne smanjuju u većoj meri, pa bi podela od 50 : 50 bila najpovoljnija. Pokretljiva odbrana postavlja druge zahteve: na ciljeve po dubini divizijske odbrane trebalo bi angažovati 70—75% nuklearnih projektila, a ostatak za ciljeve na prednjem kraju. Ovakav pristup u upotrebi dodeljenih nuklearnih projektila, tj. njihova podela prema najverovatnijoj pojavi ciljeva, izgleda da bi bio najrealniji. Konstantna veličina bi mogla biti samo neophodna rezerva koju komandant zadržava za intervencije u toku operacije i koja bi se kretala u granicama do 20%. Podela ostalih nuklearnih borbenih sredstava po etapama i zadacima operacije i boja treba da rezultira iz procene o upotrebi neprijateljskih snaga i o težištu odbrane. Načelna podela nuklearnih projektila po etapama i zadacima, koja važi za sve prilike i situacije, ne zadovoljava zahteve njihove pravilne i rentabilne upotrebe. Pored ovoga, ovakav pristup vremenski ne bi vezao upotrebu nuklearnih projektila za pojedine etape operacije, već za pojavu i otkrivanje najvažnijih ciljeva. Tako bi se proširile mogućnosti da se ostvari još jedan osnovni princip u upotrebi nuklearnih borbenih sredstava: da precizni nuklearni udari budu izvršeni pre nego što to branilac bude učinio.

Formacijska artiljerija jedinica zadovoljava veći deo potreba za neutralisanjem ciljeva. Ako u svom formacijskom sastavu ima i nuklearna sredstva (3 projektila — kako je ovde i razmatrano), zadovoljava potrebe u neutralisanju ciljeva u divizijskoj odbrambenoj zoni sa 85—100% (ne bi bila potrebna sredstva za ojačanje sa strane), a ukoliko ih nema, onda sa 65—70% (ne uzimajući u obzir povećane potrebe zbog premeštanja u pokretljivoj odbrani). Da bi se ovakav stepen učešća formacijske artiljerije zadovoljio, neophodno je u odluci o načinu upotrebe ove artiljerije imati u vidu i predvideti:

potrebu da se *bataljonski minobacači* potpuno iskoriste i planski upotrebe; oni čine veoma značajnu snagu, jer se njihov broj u taktičkim jedinicama kreće od oko 35 do 45% od ukupnog broja oruđa (cevi). Njihove tehničke osobine (ubacna putanja, brzina gađanja i efekat mina koji ne zaostaje za efektom granata sličnog kalibra) obezbeđuju im uspešno učešće, prvenstveno u neutralisanju žive sile u rovovima.² Radi planske upotrebe ovih oruđa nužno je da više komande imaju u vidu njihove mogućnosti i ostavljaju im najpodesnije objekte, odnosno ciljeve za neutralisanje;

učešće jedinica *pt-artiljerije*; stepen njihovog angažovanja za neutralisanje zavisiće prvenstveno od upotrebe oklopnih jedinica branioca, koje naročito dolaze do izražaja u borbi po dubini odbrane. Međutim, kada okolnosti nisu povoljne za aktivna dejstva braniočevih oklopnih jedinica ili su ona taktički neopravdana (na primer, za vreme vatrene pripreme), *pt-odredi pukova* i divizija I ešelona, a eventualno i korpusa, mogu učestvovati u neutralisanju. Zahvaljujući odgovarajućoj organi-

² Improvizacija krupnijih minobacačkih sastava od četnih i bataljonskih minobacača, koji su korišćeni za artiljerijsku pripremu u II svetskom ratu, verovatno neće dolaziti u obzir zbog mnogo dinamičnijih dejstava.

zaciji i sredstvima veze, a pogotovo ako su ovladale specifičnostima posrednog gađanja, ove jedinice — isključujući jedinice pt-raketa — mogu sa uspehom da izvršavaju ove zadatke;

učešće artiljerije jedinica II ešelona, naročito u momentima kad se maksimalno koriste vatrena sredstva. Ovi postupci obiluju teškoćama organizacijske prirode, naročito zbog neophodnosti da se obezbedi podrška sopstvenih jedinica, pa se moraju ograničiti na artiljeriju koja je u tom smislu u najpovoljnijem položaju. Divizijska artiljerija divizija II ešelona pruža najviše garancije da će se moći na vreme vratiti u sastav svojih formacijskih jedinica, dok se pukovska artiljerija, a najčešće i ona iz jedinica korpusa u II ešelonu, ne može uzeti u obzir za ovu svrhu.

Očigledno, količina oruđa i artiljerijskih jedinica je jedan od osnovnih činilaca vatrene moći u napadu. Količina nuklearnih projektila (nekad i presudna) i municije je drugi odlučujući faktor u podršci napadne operacije i boja. Snažna vatrena moć obe strane menja oblike napadnih dejstava: napad iz pokreta sa duboko ešeloniranim jedinicama radi povećanja tempa, smanjenja gubitaka i popune (ili zamene) jedinica, prilagođavanje borbenog poretka potrebama eksploatacije nuklearnih udara i vatrenih efekata, duboki prodori na pravcima glavnih udara i koordinacija sa vazdušnim desantima, neprekidna borba sa braniočevim raketnim i brzopokretnim, oklopnim jedinicama, itd., biće osnovne karakteristike napadne operacije i boja u uslovima primene nuklearnih borbenih sredstava. A to će sve zahtevati i odgovarajuću organizaciju vatrene sistema i maksimalno korišćenje vatrene mogućnosti artiljerije, usklađeno s nuklearnim udarima.

General-major
Stojadin SOLDATOVIĆ